

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, старшого викладача
Кожевникової Алли Власівни на дисертацію
Оксани Олександрівни Куліди «Педагогічна рефлексія як спосіб
моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Концептуальний і контекстуальний виміри завдань сучасної професійної освіти потребують формування педагогічної рефлексії фахівця права, адже реалії сьогодення ставлять перед випускником низку проблем, вирішення яких не є можливим без здатності до постійного особистісного і професійного зростання, без соціальної та професійної мобільності у культурно-освітньому мінливому просторі, без готовності до креативно-перетворювальної діяльності, без здатності орієнтуватися у незнайомій ситуації тощо. Доцільно підкреслити, що саме особистісне самовизначення сприяє усвідомленому ставленню особистості до самого себе та своєї професійної діяльності, формується в процесі осмислення власної діяльності, учіння і розвитку, тобто на основі рефлексивних знань, умінь, навичок, відповідальності та автономності.

Дисертацію виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Підготовка майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах освітніх трансформацій» (державний реєстраційний номер 0117U006709).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів

Аналіз рукопису дисертації та наукових публікацій здобувача засвідчує ґрунтовність авторського підходу до процесу формування педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права. Текст дисертації містить посилання на всі використані джерела інформації, що

свідчить про дотримання здобувачем норм академічної доброчесності. Методи дослідження відповідають його меті та завданням. Зазначене дає підстави зробити висновок, що отримані автором наукові результати є обґрунтованими, а теоретично-практичні – актуальними, достовірними та відтворюваними в освітньому процесі.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Здобувачем вперше обґрунтовано і розроблено теоретично-методичні засади процесу формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права. Розроблено теоретичну модель використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права у процесі професійної підготовки.

Уточнено сутність понять “модель”, “моделювання”, “рефлексія”, “педагогічна рефлексія”, “самовизначення”, “особистісне самовизначення”. Визначено систему підходів дослідження педагогічного моделювання професійної підготовки майбутніх фахівців права (системний, структурно-функціональний, синергетичний, методологічний, інформаційний, акмеологічний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, модельний, рефлексивний), що сприяло теоретичному та методологічному підґрунтя для розуміння сутності й структурного змісту педагогічного моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права. У дисертації було виокремлено закономірності, принципи, критерії, показники та рівні особистісного самовизначення майбутніх фахівців права щодо педагогічної рефлексії.

Доцільно підкреслити, що у процесі наукового дослідження перевірено вплив розробленої теоретичної моделі та організаційних умов щодо процесу формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права.

Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

Проблема формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права є актуальною в

психолого-педагогічній науці та практиці як складова перспектив становлення національної правової системи освіти, що передбачає основною метою професійного та особистісного розвитку фахівця права. Можна констатувати, що предмет дослідження розглянутий цілісно, комплексно, об'єктивно, в його змінюванні та розвитку. Поставлені дисертантом завдання виконані, а отримані результати є суттєвими для розвитку системи вищої освіти.

Дискусійні положення та зауваження

Дисертація О.О. Куліди є самостійною та завершеною науковою працею, що має передусім теоретичну та практичну значимість. В той же час хотілось би висловити деякі зауваження та побажання:

1. У вступі подано перелік використаних методів дослідження, але не в усіх випадках дисертант змістовно визначила, що саме досліджувалося за допомогою того чи іншого методу (наприклад, моделювання, анкетування, опитування тощо).

2. Незважаючи на детальний розгляд контекстуального виміру та міждисциплінарного характеру дослідження процесу формування особистісного самовизначення майбутніх правників, не в повній мірі розкрито поняття “професійне самовизначення”.

3. Висновки до першого розділу, на нашу думку, є дещо поверховими.

4. Назва підрозділу § 2.1. не відповідає його змісту.

5. Більш ґрунтовно, на наш погляд, слід висвітлити можливості особистісно-орієнтованої освіти у формуванні педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права.

У той же час зроблене зауваження не знижує цінності проведеного дослідження і не зменшують високої позитивної оцінки якісно виконаної роботи Оксани Олександрівни Куліди.

Загальні висновки й оцінка дисертації

Таким чином, зазначене вище дає всі підстави для висновку, що дисертація «Педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права» є самостійним і завершеним дослідженням актуальної проблеми, в якому конструктивно вирішено поставлені завдання і

досягнуто мети, що підтверджено переконливими теоретичними та емпіричними даними. Вважаю, що дисертація відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор, Оксани Олександрівни Куліди, заслугоує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Рецензент:

Кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного
університету Імені Богдана Хмельницького

Кожевникова А.В.

Підпис *Кожевникова А.В.* / *А.В.* / відчую
Начальник відділу кадрів Мелітопольського
державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького *А.В. Кожевникова*

А.В. Кожевникова
27.09.2021р.